

Sisäministeriölle

IOK/32/2021

24.09.2021

Ihmisoikeuskeskuksen lausunto kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

Viite VN/6075/2021-SM-3

Asia Lausuntopyyntö; kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämistä koskeva hallituksen esitysluonnos

Ihmisoikeuskeskuksen näkemyksen mukaan esitetyt muutokset ulkomaalaislakiin ovat tervetulleita, sillä niillä parannetaan lapsen oikeuksien toteutumista, oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta.

Hallituksen esityksen perusteluissa on kattavasti käsitelty nykytilaa, erilaisia vaikutuksia ja tehty myös ulkomaista vertailua. Esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin kuuluu yhteiskunnalliset vaikutukset. Kyseisessä osiossa käsitellään suurelta osin perus- ja ihmisoikeuksia. Tämä olisi hyvä tuoda eksplisiittisesti esille otsikon tasolla, esimerkiksi lisäämällä ”yhteiskunnalliset vaikutukset” -osioon alaotsikoksi ”vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin” tai ainakin tuomalla esille, että kyse on juuri perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista, kun niitä selkeästi käsitellään. Hallituksen esityksen laatimishojeissa samoin kuin oikeusministeriön Perus- ja ihmisoikeudet lainvalmistelussa -julkaisussa on todettu, että perus- ja ihmisoikeusvaikutukset voidaan nimetä omaksi alajaksokseen ”vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin” yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevän jakson alle.

Lausuntopyynnössä on pyydetty kiinnittämään erityistä huomiota maahantulosäännösten kiertämistä koskevaan kokonaisuuteen sekä lapsen edun toteutumisen varmistamiseen laajemmin. Maahantulosäännösten kiertäminen ja lapsen edun toteutuminen ovat kytköksissä toisiinsa, sillä kuten esityksen perusteluissa todetaan, vanhempien mahdollisten yritysten kiertää maahantulosäännöksiä ei tule vaikuttaa lapsen edun toteutumiseen. Kuten

esityksessä on lapsen oikeuksien komiteaan viittaamalla todettu, ei lasten oikeuksien toteutuminen saisi olla kiinni vanhempien toiminnasta. Lapsen edun toteutuminen yksittäisessä turvapaikka-asiassa on turvattava. Kuten lapsen oikeuksien sopimuksessa todetaan, on myös lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Ihmisoikeuskeskuksen mukaan näin on tässä esityksessä tehtykin esittämällä, että jatkossa oleskelulupa perheenyhdistämisen perusteella – tilanteissa, joissa epäillään maahantulosäännösten kiertämistä – kun kyseessä on alaikäinen perheenkokoaja, voidaan jättää myöntämättä vain, jos perheenyhdistäminen Suomessa olisi vastoin lapsen etua. Kuitenkin myös niissä tilanteissa, joissa perheenkokoaja on aikuinen ja hän hakee perheenyhdistämistä alaikäisen lapsensa kanssa, tulee lapsen edun toteutuminen taata, jos perhe-elämä ei ole katkennut. On tärkeää, että esitettyjen muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti lapsen edun toteutumisen kannalta.

Esitetty lisäys 36 pykälän 3 momenttiin tuo lapsen edun etusijalle, mikä on Ihmisoikeuskeskuksen mukaan tärkeää. Pykälän perusteluissa on todettu, että alaikäisen kotimaasta tai asuinmaasta lähdön syytä ei tulisi enää uudestaan arvioida perheenyhdistämismenettelyssä, koska nämä seikat on jo oikeudellisesti arvioitu ja ratkaistu kansainvälistä suojelua koskevassa menettelyssä. Tämä on tervetullut muutos, sillä se lisää oikeusvarmuutta ja edistää lapsen etua. Sen, että lapsen on arvioitu tarvitsevan kansainvälistä suojelua ja sitä on hänelle annettu, täytyy johtaa siihen, että lapsella on ne oikeudet perheenyhdistämiseen, joita kansainvälistä suojelua saavalla lapsella on, ilman, että perheenyhdistämismenettelyssä uudelleen arvioitaisiin syytä lähdölle kotimaasta tai asuinmaasta.

Pykälän 36 perusteluissa tuodaan esille, että kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämiselle tulisi lähtökohtaisesti asettaa suotuisammat edellytykset kuin muiden ulkomaalaisten perheenyhdistämiselle. Lapsen etu tulee kuitenkin huomioida myös muiden ulkomaalaisten perheenyhdistämistilanteissa. Esityksessä olisi voinut tarkastella lapsen edun toteutumista laajemminkin kuin kansainvälistä suojelua saavan alaikäisen kohdalla.

Esitetty muutos lapsen alaikäisyyden määrittämistä koskevaan 38 pykälään parantaisi lapsen edun toteutumista, sillä muutoksen myötä lapsen oikeus ei riippuisi oleskelulupahakemuksen ratkaisupäivästä, vaan iän määrittävä päivä olisi päivä, jolloin hakemus on tullut vireille. Näin voidaan myös estää viranomaisen toiminnassa olevien mahdollisten viivästysten negatiiviset vaikutukset lapsen oikeuteen perhe-elämään. Yhdenvertaisuuden ja oikeusvarmuuden näkökulmasta on tervetullutta, että perheenyhdistämisdirektiivin säännöksen soveltamista laajennettaisiin koskemaan kaikkia tilanteita, joissa on kyse perhesideperusteisen oleskeluluvan myöntämisestä lapselle.

Pykäliä 114 ja 115 koskevat esitetyt muutokset ovat tavoitteidensa puolesta tervetulleita. Kuitenkin se, että 115 pykälän 2 momentti muuttuisi niin, ettei kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muun omaisen kohdalla edellytetä turvattua toimeentuloa, ja se että 114 pykälän 4 momenttiin jäisi toimeentuloedellytys koskemaan niitä tilanteita, joissa perhe on muodostettu vasta

perheenkokoajan Suomeen tulon jälkeen, asettaisi niin sanotun uuden perheenjäsenen oikeuden perheenyhdistämiseen heikommaksi kuin muun omaisen oikeuden perheenyhdistämiseen. Nykyisen voimassa olevan lainkohdan mukaan pääsääntö kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muun omaisen oleskeluluvalle perhesiteen perusteella on ollut turvattu toimeentulo. Turvatun toimeentulon vaatimuksen poistuminen parantaisi muiden omaisten oikeutta perheenyhdistämiseen. Niin sanotun uuden perheenjäsenen kohdalla pysyisi esityksen mukaan kuitenkin voimassa toimeentuloedellytys.

Sirpa Rautio
johtaja

Maija Hirvi
avustava asiantuntija